O‘zbekiston

Metama’lumot

Sanoat korxonalar tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksi

Ishlab chiqilgan sana: 30.03.2023
Oxirgi yangilangan sana: 30.03.2023

0. Asoslar

0.1 Qonuniy asoslar

0.1.1 Statistik ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tarqatish uchun javobgarlik

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

2021-yil 11-avgustda Sharqiy Yevropa, Kavkaz va Markaziy Osiyo uchun Rasmiy statistika to‘g‘risidagi namunaviy qonunni asosida ishlab chiqilgan “Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuni qabul qilindi.

Ushbu Qonunning maqsadi rasmiy statistika sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat. Qonunning amal qilishi rasmiy statistikani tayyorlovchilarga va undan foydalanuvchilarga, respondentlarga hamda ma’muriy ma’lumotlarni yetkazib beruvchilarga, shuningdek ular o‘rtasida yuzaga keladigan, rasmiy statistikani tayyorlash, tarqatish va muvofiqlashtirish bilan bog‘liq bo‘lgan munosabatlarga nisbatan tatbiq etiladi.

Rasmiy statistika to‘g‘risidagi Qonunning 14-moddasiga muvofiq davlat statistika organlari quyidagi huquqlarga ega:

- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuvi shakllarini olish va statistika kuzatuvi ma’lumotlaridan statistika maqsadlarida foydalanish;
- statistik birliklar faoliyatining statistika kuzatuvlarini o‘tkazish va olingan birlamchi ma’lumotlardan statistika maqsadlarida foydalanish;
- jismoniy shaxs bo‘lgan respondentlarni statistika kuzatuvlarida ishtirok etganligi uchun rag‘batlantirishni amalga oshirish;
- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, shuningdek boshqa tashkilotlardan statistika dasturlarini bajarish uchun zarur bo‘lgan axborotni so‘rash hamda olish;
- rasmiy statistikani tayyorlash uchun zarur bo‘lgan statistika ma’lumotlarini yig‘ishga jismoniy va yuridik shaxslarni qonunchilikka muvofiq shartnoma asosida jalb etish;
- statistika ma’lumotlarini yig‘ish, ularga ishlov berish, ularni umumlashtirish, tahlil qilish, tarqatish va saqlashning zamonaviy usullari va vositalaridan foydalanish hamda ularni milliy statistika tizimiga joriy etish;
- statistika ma’lumotlarini taqdim etish bilan bog‘liq qoidabuzarliklar aniqlangan taqdirda, ularni bartaraf etish haqida ko‘rsatmalar berish va statistika ma’lumotlariga tegishli tuzatishlar kiritish;
- statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzgan mansabdor shaxslarga nisbatan ma’muriy jazo choralarini qonunga muvofiq o‘z vakolatlari doirasida qo‘llash.

2017-yil 12-sentabrdagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining F-5054-son farmoyishiga muvofiq, mamlakatdagi iqtisodiy va moliyaviy ma’lumotlar Xalqaro Valyuta Fondining kengaytirilgan umumiy ma’lumotlar tarqatish tizimi (k-MTUT)ga to‘g‘ri kelishi va uning doirasida muvofiqlashtirilishi kerak.

0.1.2 Ma’lumot ishlab chiqaruvchi tashkilotlar o‘rtasida ma’lumotlar almashinuvi va muvofiqlashtirish

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 11-moddasiga asosan rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma’lumotlarini ishlab chiqishda xalqaro darajada tavsiya etiladigan tushunchalarga, tasniflarga va uslubiyatga amal qiladi.

Vakolatli davlat organi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining faoliyatini statistika dasturlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma’lumotlarini tayyorlash uslubiyatini o‘z vakolatlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining statistika uslubiyatlarida xalqaro tavsiyalarga nomuvofiqlik aniqlangan taqdirda vakolatli davlat organi statistika uslubiyatlari auditi yakunlariga ko‘ra ushbu tayyorlovchilarga ijro etilishi majburiy bo‘lgan taqdimnomalar kiritish huquqiga ega.

Milliy statistika tizimiga kiruvchi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilari tomonidan statistika ma’lumotlarini shakllantirish va vakolatli davlat organi bilan axborot almashinuvini ta’minlash uchun mas’ul bo‘lgan bo‘linmalar tashkil etiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar hamda ma’muriy ma’lumotlarni yetkazib beruvchilar o‘zlarida mavjud bo‘lgan statistika ma’lumotlarini va (yoki) ma’muriy ma’lumotlarni vakolatli davlat organiga statistika dasturlarida belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etadi.

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 10-moddasiga asosan, Statistika kengashi vakolatli davlat organi huzuridagi rasmiy statistikaning rivojlantirilishi, faoliyat ko‘rsatishi va muvofiqlashtirilishi masalalari bo‘yicha kollegial maslahat organidir.

Statistika kengashining tarkibi davlat boshqaruvi organlarining, ilmiy-tadqiqot tashkilotlarining, nodavlat notijorat tashkilotlarining vakillari, shuningdek statistika bo‘yicha milliy ekspertlar orasidan tuziladi.

0.1.3 Respondentlar individual ma’lumotlarining maxfiyligi

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 27-moddasiga asosan, rasmiy statistikani tayyorlovchilar tasarrufidagi mavjud individual ma’lumotlardan faqat statistika maqsadlarida, jamlanma statistika ma’lumotlarini shakllantirish uchun foydalaniladi.

Davlat organlari, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari va boshqa tashkilotlar, shu jumladan xalqaro tashkilotlar tomonidan individual ma’lumotlardan tergov, nazorat qilish, sud muhokamasi, ma’muriy qarorlar qabul qilish maqsadida yoki jismoniy va yuridik shaxslarga yoki uy xo‘jaliklariga taalluqli boshqa maqsadlarda foydalanilishi mumkin emas.

Statistika agentligi xodimlari axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik prinsiplariga rioya qilishlari, oʻzlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday individual maʼlumotlarni oshkor qilmasliklari kerak.

Ularni lavozimga tayinlash paytida majburiyatlari haqida maʼlumot beriladi. Statistika agentligining har bir xodimi maʼlumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini oʻz ichiga olgan shartnomaga qoʻl qoʻyishi shart.

0.1.4 Statistik hisobotlarni taqdim etish

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika toʻgʻrisida”gi Qonunning 14-moddasiga asosan, davlat statistika organlari davlat va xoʻjalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning oʻzini oʻzi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuvi shakllarini olish huquqiga ega. Oʻzbekiston Respublikasining Maʼmuriy javobgarlik toʻgʻrisidagi kodeksining 215-moddasiga muvofiq mansabdor shaxslarning statistika kuzatuvini olib borish uchun zarur boʻlgan hisobot va boshqa maʼlumotlarni taqdim etmaslikda ifodalangan statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzishi, hisobot maʼlumotlarini buzib koʻrsatishi yoki hisobotlarni taqdim etish muddatlarini buzishi bazaviy hisoblash miqdorining yetti baravaridan oʻn baravarigacha miqdorda jarima solishga sabab boʻladi.

“Rasmiy statistika toʻgʻrisida”gi Qonunning 16-moddasiga asosan, Statistika dasturlariga binoan statistika kuzatuvlarini oʻtkazish chogʻida respondentlar rasmiy statistikani tayyorlovchilarga ishonchli va toʻliq maʼlumotlarni rasmiy statistikani tayyorlovchi tomonidan belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etishi shart.

0.2 Resurslar

0.2.1 Kadrlar, moddiy-texnika bazasi, kompyuter vositalari va moliyalashtirish

Sanoat korxonalar tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksini shakllantirish boʻyicha Markaziy apparatda 5 nafar xodim va hududiy statistika boshqarmalarining narx statistikasi boʻlimlarida 1-2 nafar xodimlar shugʻullanadi.

Sanoat korxonalar tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksi maʼlumotlarini shakllantirish boʻyicha belgilangan vazifalarni amalga oshirishda xodimlar soni yetarli darajada.

Barcha hodimlar oliy maʼlumotga ega boʻlib, har 2 yilda kamida 1 marta Statistika agentligining Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti oʻquv kurslarida oʻz malakalarini oshiradilar.

Har bir ish oʻrni lokal tarmoqqa ulangan shaxsiy kompyuterlar bilan taʼminlangan.

Dasturiy taʼminotlar bevosita Statistika agentlgining oʻzida ishlab chiqilgan boʻlib, zarurat tugʻilganda kelgusida amalga oshirilishi mumkin boʻlgan topshiriqlarni bajarishda dasturiy taʼminotni yangilash va unga qoʻshimchalar kiritish imkoni beradi.

Statistika dasturida belgilangan Sanoat korxonalar tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari statistikasiga oid vazifalarni amalga oshirishda ajratilayotgan moddiy resurlar yetarli darajada.

1. Beg‘arazlik

1.1 Kasbiy mahorat

1.1.1 Statistikaning xolisligi

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunining 6-moddasiga asosan, rasmiy statistikasining asosiy prinsiplari, jumladan beg‘arazlik va xolislik hisoblanadi.

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunining 13-moddasiga asosan, Davlat organlari, boshqa tashkilotlar va ularning mansabdor shaxslari davlat statistika organlarining ushbu Qonunga muvofiq amalga oshirilayotgan faoliyatiga aralashishga haqli emas.

Hududiy statistika boshqarmalari, tumanlarning (shaharlarning) statistika bo‘limlari mahalliy davlat hokimiyati organlaridan mustaqil bo‘lib, bevosita vakolatli davlat organiga bo‘ysunadi.

Mazkur statistik ma’lumotni ishlab chiqishda boshqa davlat organlarining aralashishiga yo‘l qo‘yilmagan va kasbiy mustaqillik to‘liq ta’minlangan.

Kadrlarni tanlab olish va ularni yuqori lavozimlarga tayinlashda, ularning statistika sohasida tajribasi va kasbiy malakasi e’tiborga olinadi. Boshqarma xodimlari malakasini oshirish O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti tomonidan tashkil etiladigan o‘quv kurslarida hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan tashkil etiladigan o‘quv kurslari, o‘quv-amaliy seminarlarda ishtirokini ta’minlash orqali ta’minlanadi. Boshqarma xodimlari Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutida tashkil etilgan o‘quv kurslarida ma’ruzalar bilan ishtirok etadi. Ommaviy axborot vositalarida Boshqarma xodimlarining ilmiy maqolalarini e’lon qilib borish tashkil etilgan.

1.1.2 Manbalar, uslublar va tarqatish usullarini tanlash

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 33-moddasiga muvofiq:

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini doimiy asosda baholab boradi. Sifat kafolatini ta’minlash uchun rasmiy statistika rasmiy statistikaning qamrovi, tushunchalari, statistik birliklari va tasniflariga taalluqli umumiy prinsiplar hamda usullar asosida tayyorlanadi va tarqatiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini yaxshilash maqsadida ma’lumotlarni tahlil etish va tahrir qilish, turli manbalardan olingan ma’lumotlarni birlashtirish, ma’lumotlarni statistika maqsadlarida bir-biriga bog‘lashni va solishtirishni amalga oshirish hamda baholashning statistik usullaridan foydalanish huquqiga ega.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar tayyorlash jarayonida foydalaniladigan manbalar va usullarni, shuningdek yakuniy ma’lumotlar to‘plamlarini hujjatlashtirib boradi. Rasmiy statistikadan foydalanuvchilar statistika ma’lumotlarining manbalari va ularni tayyorlash usullari hamda rasmiy statistika ma’lumotlarining sifati to‘g‘risida metama’lumotlar yordamida xabardor qilinadi.

1.1.3 Statistik ma’lumotlarni noto‘g‘ri talqin qilish yoki undan noto‘g‘ri foydalanish bo‘yicha sharh

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
Statistika agentligi statistik ma’lumotlarni noto‘g‘ri talqin qilish va statistik ma’lumotlardan noto‘g‘ri foydalanilganda o‘z izohini berishi mumkin.

1.2 Shaffoflik

1.2.1 Statistik ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tarqatish qoidalari va tartibining oshkoraligi

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 6-moddasiga binoan, rasmiy statistikaning asosiy prinsiplari tushunarlilik va shaffoflik. Statistik ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tarqatish bo‘yicha shartlar O‘zbekiston Respublikasining statistikaga oid qonun hujjatlarida keltirilgan. Ushbu qonunchilik choralari veb-saytga joylashtirilgan va jamoatchilikni ular bilan tanishish imkoniyati mavjud. “Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonun va statistik ma’lumotlarni ishlab chiqish va tarqatish muddatlari aniq ko‘rsatilgan statistika dasturi Statistika agentligi rasmiy veb-saytiga (https://stat.uz) joylashtirilgan. Qonun Oliy Majlis byulletenida, normativ-huquqiy hujjatlar bazasi (norma), shuningdek Adliya vazirligining www.lex.uz manzilida joylashgan ma’lumotlar bazasida ham mavjud. Statistik ma’lumotlarni shakllantirish uchun respondentlar tomonidan taqdim etiladigan statistika hisoboti shakllari Statistika agentligi rasmiy veb-saytida foydalanuvchilar uchun oldindan e’lon qilinadi.

1.2.2 Hukumatning statistik ma’lumotlar e’lon qilinishidan oldin ko‘rishning ichki imkoniyati

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
Hukumat Statistika agentligi tomonidan tayyorlangan statistik ma’lumotlarni ularni e’lon qilish vaqtidan oldin ko‘rish imkoniyatiga ega emas. Statistik ma’lumotlarni tarqatishda davlat statistika organlari mustaqildir. Davlat organlarining aralashuviga yo‘l qo‘yilmaydi (“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 13-moddasi). Faqat Agentlik direktori, uning o‘rinbosarlari va mas’ul xodimlar statistik ma’lumotlar e’lon qilinishidan oldin ularni ko‘ra oladi.

1.2.3 Statistik ma’lumotlarning atributlari (belgilari)

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
Jamoatchilikka e’lon qilinayotgan bosma statistik nashrlar, axborotnomalar, ommaviy axborot vositalarida berilayotgan ma’lumotlarning Statistika agentligi tomonidan ishlab chiqilganligi uning logotipi va izohlari orqali aniq belgilanadi.

1.2.4 Uslubiyatlar, ma’lumotlar manbasi va statistik usullardagi asosiy o‘zgarishlar haqida oldindan xabardor qilish

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
Yangi uslubiyatga o‘tishdan, mavjud uslubiyatlar va usullarga sezilarli o‘zgartirishlar kiritishdan oldin Statistika agentligi jamoatchilikni oldindan xabardor qiladi. Statistika agentligi o‘z rasmiy veb-saytida foydalanuvchilarni qanday o‘zgarishlar kutayotganini tushuntiruvchi tegishli uslubiy ko‘rsatmalarni joylashtiradi. Maqolalar, yangiliklar va matbuot anjumanlarida kutilayotgan o‘zgarishlar jamoatchilikka yetkaziladi.

1.3. Axloq me’yorlari

1.3.1 Xodimlarning axloq me’yorlari bo‘yicha ko‘rsatmalar

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
Statistika agentligi xodimlari uchun Odob-axloq qoidalari tasdiqlangan. Ular axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik prinsipiga rioya qilishlari, o‘zlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday ma’lumotlarni oshkor qilmasligi kerak. Ular lavozimga tayinlanayotganda ushbu majburiyatlar haqida tushuntirishlar beriladi. Statistika agentligi xodimi individual ma’lumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini olgan shartnoma tuzishi shart.

2. Uslubiyat

2.1 Konsepsiya va tushunchalar

2.1.1 Konsepsiya va tushunchalar

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksi – korxonalar va tashkilotlar tomonidan texnologik jarayonlar uchun xarid qilingan ishlab chiqarish va texnik jihatdan foydalanishga mo‘ljallangan mahsulotlar narxlarning o‘zgarishini tavsiflaydi.

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksi hisob-kitoblari XVJ ekspertlari tavsiyalari hamda “Ishlab chiqaruvchilarning narxlari indeksi bo‘yicha qo‘llanma: nazariya va amaliyot” tavsiyalari asosida ishlab chiqilgan va Statistika agentligining 2023- yil 24- fevraldagi 4- son qarori bilan tasdiqlangan Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksini hisoblash bo‘yicha uslubiy nizom asosida shakllantiriladi.

2.2 Statistik qamrov

2.2.1 Statistik qamrov

2.2.1.1 Ma’lumotlarning statistik qamrovi

Xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksi qamrovi Iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha umumdavlat tasniflagichi (IFUT-2 tah.) bo‘yicha B “Tog‘-kon sanoati va ochiq konlarni ishlash”, C “Ishlab chiqaradigan sanoat”, D “Elektr, gaz, bug‘ bilan ta’minlash va havoni konditsiyalash”, E “Suv bilan ta’minlash, kanalizatsiya tizimi, chiqindilarni yig‘ish va

utilizatsiya qilish” guruhlari faoliyatiga taalluqli sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari o‘zgarishini hisobga oladi.

Xarid qilingan moddiy resurslar o‘rtacha narxlari kuzatuvi bir vaqtning o‘zida tayyor mahsulot ishlab chiqaruvchilar narxlari ro‘yxatga olinadigan korxonalarda tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

Resurslar darajasida O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha mahsulotlar (tovarlar, ishlar, xizmatlar)ning statistik tasniflagichi (MST)dan foydalaniladi.

Geografik qamrov doirasida xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksini shakllantirish uchun mamlakatning barcha hududlaridagi tashkilotlar kuzatiladi.

Tayanch korxonalar ro‘yxati maqsadli tanlab olish usulida shakllantiriladi. Ro‘yxatga mazkur faoliyat turi bo‘yicha moddiy resurslar iste’mol tizimi hamda hajmini tavsiflovchi aniq turdagi resurslar guruhining muntazam haridini amalga oshiruvchi yirik, yetakchi korxonalar kiritiladi.

Tanlanmaning maqbul hajmiga statistika kuzatuvi uchun belgilangan mahsulotlar asosiy guruhlarini imkon qadar maksimal darajada qamrab olgan tayanch obyektlarni tanlash orqali erishiladi.

2.2.1.2 Statistik qamrovdan istisnolar

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksiga noishlab chiqarish maqsadlarida, shuningdek noqonuniy ishlab chiqarish uchun resurslarni xarid qilishkiritilmaydi.

Narxlar kuzatuvi qamroviga yakka tartibdagi tadbirkorlar va uy xo‘jaliklarining ishlab chiqarish faoliyati kiritilmaydi.

2.2.1.3 Aniqlanmagan faoliyat

Noqonuniy maxsulot va xizmatlar hisob-kitoblarga kiritilmagan.

2.3 Tasniflash/sektorlar bo‘yicha taqsimlash

2.3.1 Tasniflash/sektorlar bo‘yicha taqsimlash

2018- yilga qadar indeksni shakllantirishda milliy tasniflagichdan foydalanilgan bo‘lib, 2018- yilning yanvar oyidan e’tiboran O‘zbekiston Respublikasining Iqtisodiy faoliyat turlari umumdavlat tasniflagichiga (IFUT, 2-tahrir) muvofiq ishlab chiqarish faoliyati turlari bo‘yicha hisoblanmoqda.

Mahsulotlarni tasniflashda CPA2008-Statistical classification of products by activity in the European Economic Community asosida O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha mahsulotlarning (tovarlar, ishlar, xizmatlar) statistik klassifikatoridan foydalaniladi.

2.4 Hisobga olish asoslari

2.4.1 Baholash

Oqimlarni ro‘yxatga olishda foydalaniladigan baxolash qoidalari umumiy hisobda MHT-2008 talablariga mos keladi. Muayyan moddiy resursning xarid qiymati to‘g‘risidagi ma’lumotlarda korxona tomonidan resurslarni sotib olish, jumladan, ta’minotchining sotish narxlari,

korxonagacha yetkazib berish, tarqatish, vositachilik xarajatlari, komission to‘lovlar, qo‘shilgan qiymat va aksiz solig‘i xarajatlari hisobga olinadi.

Xorijiy sotuvchilardan valyuta hisobida xarid qilingan import mahsulotlar narxlari oldi-sotdi jarayoni kunidagi valyuta kursi bo‘yicha so‘mga nisbatan qayta hisoblab chiqiladi. Transport xarajatlari o‘z ichiga (yetkazib beruvchining qayd etilgan sotish narxlaridan tashqari) temir yo‘l, avtomobil va boshqa transport turlari, ketish-kelish yo‘nalishlaridagi vagonlarni yetkazib berish hamda tozalash, yuklab berish va tushirish ishlari, turli xildagi qo‘shimcha transport xarajatlari bilan bog‘liq boshqa xarajatlarni oladi.

Sotib olish xarajatlari savdo tashkilotlari tomonidan belgilanadigan komissiya to‘lovlarini ham hisobga oladi.

2.4.2 Hisobga olish asosi

Xarid qilingan moddiy resurslarning guruhlari bo‘yicha o‘rtacha narxlari korxonalarda hisobot davrida xarid qilingan ushbu guruh tarkibiga kiruvchi alohida turdagi resurslarning (markasi, o‘lchami, artikuli va boshqalar) soni va qiymatidan kelib-chiqib tortilgan o‘rtacha kattalikdan foydalangan holda shakllantiriladi.

Resurslar guruhlari o‘rtacha narxlarini shakllantirishda hisob-kitoblardan resurslar guruhiga kiruvchi asosiy xarid qilingan mahsulotlarning o‘rtacha narxlari darajasidan sezilarli darajada qimmat narxlarda sotib olingan resurslar chiqarib tashlanishi kerak (“ekstremal” va “bir martalik” narxlar deb ham yuritiladi).

Tayanch korxonada kuzatilayotgan resurs turlarining xarid narxlari to‘g‘risidagi ma’lumotlari mavjud bo‘lmagan hollarda, respublika bo‘yicha o‘rtacha narxni hisoblashda ushbu mahsulotning “shartli” miqdori, narxi va qiymati aniqlanadi.

2.4.3 Yalpi/sof ko‘rsatkichlarni hisoblash tartib-taomillari

Mahsulot turi bo‘yicha o‘rtacha narx hisobot davrida sotib olingan mahsulot qiymatini uning miqdori bo‘yicha taqsimlanishi koeffitsiyenti sifatida hisoblanadi. Mamlakat bo‘yicha xarid qilingan mahsulot turlarining, shu jumladan sotib olish manbalarining o‘rtacha narxini aniqlash uchun ushbu turdagi mahsulotlarning miqdori va qiymati to‘g‘risidagi ma’lumotlar kuzatuvga kiritilgan faoliyatning bir turidagi tayanch korxonalari (tashkilotlari) bo‘yicha umumlashtiriladi.

3. Aniqlilik va ishonchlilik

3.1 Birlamchi ma’lumotlar

3.1.1 Birlamchi ma’lumotlarni yig‘ish asoslari

Ma’lumotlarni to‘plash uchun har oy elektron ma’lumotlar bazasi shakllantiriladi. Ma’lumotlarni yig‘ish dasturlarini batafsil tavsiflash uchun ma’lumotlar manbalari tahlil qilinadi.

Korxonalarning tanlanma statistik kuzatuvining asosi bo‘lib Vazirlar Mahkamasining 2022- yil 28- sentabrdagi “Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registrini yuritish va uning asosida davlat xizmatini ko‘rsatishga oid normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida”gi 539- son qaroriga muvofiq faoliyat ko‘rsatadigan, doimiy yangilanib turadigan, kompleks Korxonalar va tashkilotlarning Yagona davlat registri xizmat qiladi.

3.1.2 Birlamchi ma’lumotlarning ta’rifi, qamrovi, tasniflari, baholanishi va hisobga olish davri

Birlamchi ma’lumotlar hisobga olish paytidagi manba bilan moslashtiriladi.

3.1.3 Birlamchi ma’lumotlarning o‘z vaqtida tayyor bo‘lishi

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indekslari har chorakda shakllantiriladi.

Tayanch korxonalar (respondentlar) hisobot taqdim etishning belgilangan eng oxirgi muddati to‘g‘risida xabardor qilingan. Yangi qo‘shilgan korxonalar hisobot taqdim etish muddatlari to‘g‘risida yozma ravishda ogohlantiriladilar.

3.2 Birlamchi ma’lumotlarni baholash

3.2.1 Birlamchi ma’lumotlarni baholash

Doimiy ravishda nisbiy narxlar va ularning ekstremal kattaliklari to‘g‘risidagi ma’lumotlar tekshirib boriladi. O‘xshash yoki bir xil mahsulot turini ishlab chiqaruvchi yoki sotib oluvchi korxonalarning narxlari taqqoslanadi va tahlil qilinadi. Ekstremal ko‘rsatkichlar aniqlangan hollarda ma’lumotlarga bevosita korxona mutaxassislari bilan birgalikda aniqlik kiritiladi.

3.3 Statistik usullar

3.3.1 Birlamchi ma’lumotlar bilan ishlashda statistik usullar

Yil boshida tanlamaga yangi kiritilgan resurs obyektlari uchun o‘tgan yilning dekabr oyining bazaviy narxi qayd etiladi. O‘tgan yilning dekabr oyidagi narxlar to‘g‘risidagi ma’lumotlar mavjud bo‘lmagan hollarda bazaviy narx sifatida o‘tgan yilning dekabr oyiga yaqinroq bo‘lgan oy yoki chorak narxi qo‘llaniladi. Ba'zi hollarda (masalan, mavsumiy mahsulotlar uchun yoki korxona yangi yil oldidan mavsumiy chegirmalarni qo‘llaganida) asosiy narx sifatida o‘tgan yilning to‘rtinchi choragi yoki keyingi chorak uchun o‘rtacha narxdan foydalanish mumkin.Har bir holatda, bazaviy narxning o‘lchami to‘g‘risida qaror tayanch korxonalarning mutaxassislari bilan birgalikda qabul qilinadi.

Muayyan og‘irliklarni aniqlash uchun xaridlarning xarajat hajmlari jamg’arish usuli bilan shakllantiriladi, ya’ni, hisobot yilidan oldingi yil uchun barcha sotish kanallari orqali sotib olingan resurslarning har bir turining qiymati to‘g‘risidagi ma’lumotlar umumlashtiriladi. Shu tarzda olingan qiymat hajmlariga asoslanib, birlamchi aktsiyalarning tarkibi barcha sotib olish kanallari bo‘yicha har bir turdagi resurslar uchun o‘rtacha sotib olish narxlari indekslarini hisoblash uchun hisoblanadi.

Yig‘ilgan narx indekslarini shakllantirish bazaviy davrning solishtirma og‘irliklari strukturasidan foydalangan holda o‘zgartirilgan Laspeyres formulasi asosida amalga oshiriladi.

3.3.2 Boshqa statistik jarayonlar

Tayanch korxonada kuzatilayotgan resurs turlarining xarid narxlari to‘g‘risidagi ma’lumotlari mavjud bo‘lmagan hollarda, respublika bo‘yicha o‘rtacha narxni hisoblashda ushbu mahsulotning “shartli” miqdori, narxi va qiymati aniqlanadi.

Vaqtincha mavjud bo‘lmagan resurslarning “shartli” narxlarini aniqlashda quyidagi usullardan foydalaniladi:

mahsulotning yo‘qolishidan avval qayd etilgan oxirgi narx yoki o‘rtacha narxni keyingi davr uchun ko‘chirish;

oxirgi ro‘yxatga olish narxini hisobot davridagi o‘xshash resurs guruhi indeksiga ko‘paytirish;

iste’mol xususiyatlari jihatidan o‘xshash (o‘rnini bosuvchi) resurslar narxlaridan foydalanish;

boshqa iste’molchilarning o‘xshash resurslar narxlarini qo‘llash.

Yuqoridagi usullarning har biridan foydalanishdan avval bozor sharoitlarining shakllanishi to‘liq tahlil qilinishi kerak, jumladan:

yo‘qolgan resurs narxining o‘zgarishsiz qolishi yoki ahamiyatsiz darajada o‘zgarishi taxmin qilinadigan vaziyatlarda, oxirgi ro‘yxatga olish narxidan foydalanish mumkin;

o‘rtacha narxlarni hisoblashda o‘xshash (o‘rnini bosuvchi) resurslar narxlarini qo‘llashdan oldin yetishmayotgan yoki almashtirilayotgan resurslar narxlarining shakllanishini tahlil qilish lozim;

boshqa iste’molchilarning o‘xshash resurs narxlarini qo‘llashdan oldin korxonaning moddiy-texnik ta’minoti shartlarini taqqoslab, korxonada xarid narxini ro‘yxatga olishni imkoni bo‘lmagan mazkur resursga nisbatan o‘rtacha narxlar xisob-kitoblari amalga oshiriladi.

Vaqtincha yo‘q bo‘lgan resursning “shartli” miqdori hisobot davri oldingi davrdagi darajasida yoki yo‘qolishidan oldin ushbu mahsulotning o‘rtacha choraklik miqdori bo‘yicha olinadi. Yo‘qolgan resursning “shartli” qiymatini aniqlash uning “shartli” miqdorini “shartli” narxiga ko‘paytirish yo‘li bilan aniqlanadi.

3.4 Ma’lumotlarni taqqoslash

3.4.1 Oraliq natijalarni taqqoslash

Tartibga solinadigan narxlar asosida sotiladigan resurslar uchun sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar ma’muriy manbalardan (davlat nazorat qiluvchi organlar) olingan ma’lumotlar bilan taqqoslanadi.

3.4.2 Oraliq ma’lumotlarni baholash

Asosiy oraliq ma’lumotlardagi mumkin bo‘lgan tafovutlar tahlil qilinadi va ma’lumotlar nomuvofiqliklarni bartaraf etish uchun tuzatiladi.

3.4.3 Yakuniy statistik ma’lumotlardagi tafovutlar va boshqa nomuvofiqliklarni o‘rganish

Agar nomuvofiqliklar mavjud bo‘lsa, avval e’lon qilingan ma’lumotlar keyingi nashrlarda o‘zgartiriladi.

3.5 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqish tahlili

3.5.1 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqishni o‘rganish va tahlil qilish

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indekslari to‘g‘risidagi ma’lumotlar har chorakda shakllantiriladi va qayta ko‘rib chiqilmaydi.

Yangilangan salmoq vaznlar tizimini shakllantirish har yili amalga oshiriladi va har yilning birinchi choragidan boshlab hisob-kitoblarga kiritiladi.

4. Amaliy yaroqlilik

4.1 Davriylik va o‘z vaqtidaligi

4.1.1 Davriylik

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksini hisoblash har chorakda hisoblanadi.

4.1.2 O‘z vaqtidaligi

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksini tarqatish Statistika dasturida muddatlarda amalga oshiriladi.

4.2 Qiyosiylik

4.2.1 Ichki qiyosiylik

Narxlar indeksi respublika sanoat faoliyati uchun bir butun sifatida, shuningdek, iqtisodiy faoliyat turlari va mahsulotlar bo‘yicha shakllantiriladi. Statistik qatorlar ichki taqqoslanuvchanlik bilan tavsiflanadi.

4.2.2 Vaqt bo‘yicha qiyosiylik

Ketma-ket oylik qatorlar 2000- yildan majud.

2018- yilgacha indekslar milliy tasniflagich tarkibida, 2018 yildan - iqtisodiy faoliyat turlari tarkibida (IFUT Iqtisodiy faoliyat turlari umumdavlat klassifikatoriga ko‘ra, NACE rev.2 asosidagi) shakllantirilgan.

4.2.3 Sektorlar va sohalar o‘rtasidagi qiyosiylik

4.3 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqish

4.3.1 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqish jadvali

Ma’lumotlar qayta ko‘rib chiqilmaydi.

4.3.2 Dastlabki va/yoki qayta ko‘rib chiqilgan ma’lumotlarni aynan shu toifasi bo‘yicha belgilash

Ma’lumotlar qayta ko‘rib chiqilmaydi.

4.3.3 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqishni o‘rganish va tahlil qilish bo‘yicha olingan natijalarni tarqatish

Ma’lumotlar qayta ko‘rib chiqilmaydi.

5. Qulayligi

5.1 Ma’lumotlar

5.1.1 Statistik ma’lumotlarni taqdim etish

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indekslari to‘g‘risidagi ma’lumotlar foydalanuvchilarga “Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indekslari” statistik byulletenida, “Narxlar” to‘plamida, Statistika agentligining veb-saytida "Ochiq ma’lumotlar" bo‘limida https://stat.uz/ru/ofitsialnaya-statistika/prices-and-indexes, OPEN DATA ochiq ma’lumotlar portalida, shuningdek, foydalanuvchilarning so‘rovlari bo‘yicha taqdim etiladi.

Statistik to‘plamlarda ma’lumotlar jadval va grafik ko‘rinishda taqdim etiladi.

5.1.2 Ma’lumotlarni tarqatish vositalari va shakllari

5.1.2.1 Bosma shaklda – Yangi nashr

Mavjud emas.

5.1.2.2 Bosma shaklda – Oylik byulletenlar

Mavjud emas.

5.1.2.3 Bosma shaklida – Choraklik byulletenlar

Mavjud emas.

5.1.2.4 Bosma shaklda – Yillik byulletenlar

Mavjud emas.

5.1.2.5 Bosma shaklda – Boshqalar

Foydalanuvchilarning maxsus so‘rovlari bo‘yicha jadvallar.

5.1.2.6 Elektron shaklda - Byulleten yoki nashrlar

“Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksi” statistika byulleteni, jadvallar Statistika agentligining rasmiy saytining «Ochiq ma’lumotlar» bo‘limida ham mavjud (https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/prices-and-indexes-2#).

5.1.3. Ma’lumotlarni e’lon qilish jadvali

Ma’lumotlarni e’lon qilish Statistika dasturning belgilangan muddatlariga muvofiq amalga oshiriladi.

Statistika agentligining rasmiy veb-saytida ma’lumotlarni chop etish jadvali joylashtirilgan https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/rasmiy-statistika-kalendari.

5.1.4 Bir vaqtning o‘zida e’lon qilish

5.1.5 So‘rov bo‘yicha ma’lumotlarni tarqatish

O‘zbekiston Respublikasining “Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi qonuni va boshqa normativ xujjatlar asosida foydalanuvchilar so‘roviga asosan statistik ma’lumotlar o‘rnatilgan tartib asosida taqdim etiladi.

Statistik ma’lumotlarni tarqatish yuridik va jismoniy shaxslarning yozma murojaatlariga, shuningdek, tomonlarning ikki tomonlama kelishuviga asosan statistik to‘plamlar, byulletenlar, tezkor ma’lumotlar bosma nashr yoki elektron shaklda ham amalga oshiriladi.

5.2 Metama’lumotlar

5.2.1 Konsepsiyalar, statistik qamrov, tasniflar, hisobga olish asoslari, ma’lumotlar manbasi va statistik usullar to‘g‘risidagi hujjatlar va ma’lumotlarni tarqatish

Sanoat korxonalari tomonidan xarid qilingan moddiy resurslar narxlari indeksini hisoblash bo‘yicha uslubiy nizom (Statistika agentligining 2023- yil 24- fevraldagi 4- son qarori bilan tasdiqlangan), shuningdek, ko‘rsatkichning shakllanishi bo‘yicha metama’lumotlar veb-saytiga joylashtirilgan.

Uslubiy qoidalarda tushuncha, qo‘llaniladigan tasniflar, statistik qamrov, ma’lumotlar manbalari, ko‘rsatkichni shakllantirishda qo‘llaniladigan statistik usullar va tartiblar haqida asosiy ma’lumotlar keltirilgan.

5.3. Foydalanuvchilarga yordam ko‘rsatish

5.3.1 Aloqa bog‘lash bo‘yicha ma’lumotlarni tarqatish

Agentlikning rasmiy nashrlarida statistika ma’lumotlarini tayyorlashga mas’ul hodimlar bilan bog‘lanish uchun manzillar (pochta, telefon, faks, elektron pochta va b.) ko‘rsatiladi.

9. Rejalar

9.1 Oxirgi

9.1.1 Takomillashtirish rejasi – Oxirgi takomillashtirishlar

Statistik kuzatuvlarning statistik vositalarini (shakllari va anketalarini) takomillashtirish. Vaqtinchalik yetishmayotgan narxlarni shartli hisoblash, sifat o‘zgarishlarini to‘g‘irlash mexanizmini joriy etish.

9.2 Umumiy

9.2.1 Takomillashtirish rejasi – Qisqa muddatli

Statistik vositalarni unifikatsiya qilish. Obyektlar va resurslarni qamrab olishni kengaytirish.

9.2.2 Takomillashtirish rejasi – O‘rta muddatli

9.3 Moliyaviy

9.3.1 Takomillashtirish rejasi – texnik/moliyaviy ko‘makka talab – Qisqa muddatli

Moliyalashtirish Statistika dasturi asosida amalga oshiriladi.

9.3.2 Takomillashtirish rejasi - texnik/moliyaviy ko‘makka talab – O‘rta muddatli

Moliyalashtirish Statistika dasturi asosida amalga oshiriladi.

Aloqa bog‘lash uchun shaxs (shaxslar):

F.I.O.:	Umarov Muxtor Turayevich
Lavozim:	Boshqarma boshlig‘i
Bo‘linma:	Narxlar statistikasi boshqarmasi
Idora:	O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
Manzil:	Mustaqillik shoh ko‘chasi, 63-uy
Shahar/region:	Toshkent shahri
Mamlakat:	O‘zbekiston Respublikasi
Pochta indeksi:	100170
Telefon: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	(+ 998) 71 202-80-36
Faks: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	
Elektron manzil:	m.umarov@stat.uz